

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 12/2007 vp

Hallituksen esitys laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä lokakuuta 2007 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta (HE 97/2007 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 14/2007 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Eerikki Nurmi, opetusministeriö
- opetusalan neuvonantaja Jussi Karakoski, ulkoasiainministeriö

- rehtori Eero Kasanen, Helsingin kauppakorkeakoulu
- apulaisjohtaja Kirsti Miettinen, TTK Dipoli
- johtaja, työvaliokunnan jäsen Teppo Turkki, Suomen taideyliopistojen koulutus- ja kehittämisinstituutti IADE edustaen Yliopistojen Aikuiskoulutusverkostoa
- johtaja Riikka Heikinheimo, Tekes
- puheenjohtaja Ilkka Niiniluoto, Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto
- puheenjohtaja Pentti Rauhala, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry.
- koulutuspoliittinen sihteeri Juuso Leivonen, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL
- hallituksen jäsen Mikko Majander, Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten Liitto SAMOK.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— Elinkeinoelämän keskusliitto EK.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia siten, että korkeakoulujen ulkomaille suuntautuva tutkintoon johtava tilauskoulutus tehdään mahdolliseksi. Tilauskoulutuksen käsitteeseen kuuluisi, että sitä järjestetään ryhmälle eikä yksittäiselle opis-

kelijalle. Koulutuksen tilaajana voisi olla yksityis- tai julkisoikeudellinen oikeushenkilö. Tilauskoulutusta voitaisiin järjestää vain muille kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisille. Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Suomalaisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laadun kehittämisen sekä kansainvälistämisen kannalta on tärkeää vihdoin luoda edellytykset aktiiviseen osallistumiseen kansainvälisille koulutusmarkkinoille. Kansainvälinen yhteistyö on tärkeä osa korkeakoulutusta, sillä kansainvälisyys edistää osaltaan koulutuksen ja tutkimuksen laadun kehittämistä ja vahvistaa kansallista innovaatiopohjaa ja lisää kulttuurien välistä ymmärrystä. Valiokunnan mielestä tilauskoulutuksen merkittävä edunsaajaryhmä on myös suomalaiset opiskelijat suomalaisissa oppilaitoksissa. Suomalaisen opetuksen vieminen mukaan kansainväliseen kilpailuun tukee maamme koulutuksen ja opetuksen kansainvälistymistä. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina seuraavin huomautuksin.

Yliopistoissa on korkeatasoista osaamista, jota voidaan yhdistää ja tarvittaessa räätälöidä kansainvälisesti kiinnostaviksi ja houkuttaviksi kokonaisuuksiksi. Vaikka yliopistot järjestäisivätkin koulutuksen omien organisaatioidensa kautta, valiokunta pitää välttämättömänä yliopistojen yhteistyötä toimintaperiaatteiden ja käytäntöjen organisoimiseksi ja kehittämiseksi. Tilauskoulutus luo myös lisämahdollisuuksia verkottua ulkomaisten korkeakoulujen kanssa ja lisää korkeakoululaitoksemme tunnettavuutta maailmalla. Tilauskoulutuksen myynnissä ja markkinoinnissa on mahdollista hyödyntää Suomen valmiita verkostoja, kuten Finprota. Kilpailukykyä tilauskoulutukselle tulee, kun siihen yhdistetään mukaan innovaatiot. Se avaa myös uusia mahdollisuuksia maamme korkeatasoiselle täydennyskoulutustoiminnalle, jossa jo on koulutuksen tuotteistamisessa tarvittavia valmiuksia olemassa ja joita tulee hyödyntää.

Suhde korkeakoulujen maksuttomaan opetukseen. Tilauskoulutukseen liittyvä liiketaloudellinen toiminta ei saa nousta korkeakoulujen keskeiseksi tehtäväksi eikä se saa heikentää korkeakoulujen antamaa perus- tai jatkokoulutusta. Esityksellä ei rajoiteta eikä vaaranneta korkeakoulujen normaalia maksutonta tutkintokoulutusta, johon kaikilla henkilöillä kansalaisuudesta riippumatta on mahdollisuus yhtäläisin valintaperustein hakea opiskelemaan. Valiokunta viittaa muun muassa hallituksen esityksestä valtion vuoden 2008 talousarvioksi antamaansa lausuntoon (SiVL 8/2007 vp — HE 62/2007 vp). Keskeistä on toteuttaa hallitusohjelmassa yliopistoille koulutukseen ja tutkimukseen sekä innovaatiokyvyn parantamiseen kohdistetut tavoitteet. Yliopisto-opetuksen ja tutkimuksen perusrahoitus tulee nostaa vastaamaan yliopistoille asetettuja opetuksen ja tutkimuksen kehittämisvaatimuksia. Tilauskoulutuksen mahdollistaminen EU/Eta-maiden ulkopuolelta tuleville mahdollistaa korkeakouluille lisärahoituksen, mutta se ei poista tarvetta perusrahoituksen lisäämiselle.

Perustuslakivaliokunta korostaa lausunnossaan perustuslain sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta lakiehdotusten sisältämien perus- ja jatkokoulutuksen heikentämiskieltojen merkitystä. Valiokunnan mielestä tähän liittyy myös se, että tilauskoulutuksen järjestämisen ei pidä yliopistoissakaan johtaa muiden opiskelijoiden aloituspaikkojen vähentämiseen. Lisäksi lakia sovellettaessa on syytä yhdenvertaisuusnäkökohtienkin vuoksi kiinnittää huomiota siihen, että koulutusta ei järjestetä tilaajalle, jonka tosiasiallisena aikomuksena on ehdotuksen tavoitteiden vastaisesti tilata koulutusta siinä tarkoituksessa, että koulutukseen osallistuvat voisivat näin välttää yliopiston tai korkeakoulun valintakokeet.

Laadunvarmistus. Valiokunta painottaa sitä, että laadunvarmistus on keskeinen tekijä niin opiskelijan, tilaajan kuin koulutuksentuottajankin kannalta. Opiskelijavalinnan ja tutkintojen sisällön

tulee täyttää korkeat laatuvaatimukset. Erityisesti säänneltyihin ammatteihin johtavien tutkintojen laadunarvioinnissa ja tutkintojen akkreditoinnissa tarvitaan yhteistyötä myös tilauskoulutettavien kotimaan laadun arviointiorganisaatioiden kanssa.

Koulutuksen järjestäminen ja markkinointi. Hallituksen esityksessä arvioidaan, että kansainväliset koulutusmarkkinat ovat laaja ja edelleen kasvava palvelukaupan muoto. Valiokunnan mielestä tilauskoulutus mahdollistetaan tilanteessa, jossa kansainväliset koulutusmarkkinat ovat erittäin kilpaillut. Globaalisti ei ole olemassa erillisiä tilauskoulutuksen markkinoita, vaan kaikki maat kilpailevat yksillä ja samoilla koulutusmarkkinoilla kukin omista lähtökohdistaan käsin. Sen vuoksi markkinoinnin onnistuminen on ensisijaisen tärkeää, jotta voidaan odottaa menestymistä koulutusmarkkinoilla.

Tilauskoulutuksen markkinoinnin ja suomalaisen koulutusbrändin rakentaminen vaatii paljon voimavaroja. Tässä auttane se, että suomalaisella koulutuksella on kansainvälisesti hyvä maine. Hyviä esimerkkejä aloista, joilla kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla voisi olla kysyntää, ovat opettajankoulutus, musiikki ja muut taiteen alat.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että uuden kansainvälisen palvelutuotteen kehittäminen ja markkinointi kestää monia vuosia ja vaatii suuriakin kustannuksia. Yhtenä esimerkkinä yliopistojen jo tuoteistetuista tuotteista voidaan todeta maisteriohjelmat. Hallituksen esityksessä todettu vaatimus siitä, että tilauskoulutuksen on katettava omat kustannuksensa, on valiokunnan mielestä tarkoituksenmukainen. Sitä ei voida kuitenkaan edellyttää välittömästi vuositasolla, vaan on tarkasteltava pitkää ajanjaksoa.

Kehitysyhteistyömäärärahojen käyttö. Hallituksen esityksen mukaan tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta voidaan toteuttaa myös osana kehitysyhteistyötä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisen mukaan tarkoituksena on, että yliopistot tulevat selvittämään tätä mahdollisuutta yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Yliopistojen ensi-

sijainen mielenkiinto tilauskoulutuksen tuottamiseen ja kansainväliseen koulutusvientiin ei yliopistojen mukaan ole kuitenkaan kehitysmaiden koulutuksen tukemisessa. Valiokunnan mielestä koulutusvienti voi olla asianmukaista kehitysyhteistyöapua. Sitä ei kuitenkaan tule järjestää suomalaisen korkeakoululaitoksen tukemiseksi, vaan avun tulee aina edistää kehitysmaan omaa paikallista kehitystä. Sen vuoksi valiokunta pitää välttämättömänä, että kehitysyhteistyömäärärahojen käytön tilauskoulutukseen tulee aina täyttää OECD:n kehitysyhteistyökomitean määrittelemät kehitysmaiden korkeakouluopiskelijoiden tukemiseksi vaadittavat kehitysavun kriteerit eli ns. ODA-kriteerit. Näissä kriteereissä painotetaan muun muassa sitä, että hyväksyttävän opiskelun on edistettävä saajamaan taloudellista ja sosiaalista kehitystä ja opinto-ohjelmien tulee tähdätä kehitysvaikutukseen kohdemaassa sekä että opinto-ohjelmien sisällön tulee liittyä kehitysmaiden kehityksen edistämiseen. Kriteereissä veloitetaan myös ottamaan huomioon se, että opinnot eivät johtaisi ns. aivovuotoon.

Seuranta. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan opetusministeriö järjestää tilauskoulutuksesta seurannan, jolla pyritään osaltaan varmistamaan korkeakoulujen perus- ja jatkokoulutuksen tason säilyminen. Valiokunta pitää seurannan järjestämistä ja vaikuttavuuden arviointia erittäin tärkeänä. Sen vuoksi opetusministeriön tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle vielä tämän vaalikauden aikana.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muutamattomina.

SiVM 12/2007 vp — HE 97/2007 vp

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Raija Vahasalo /kok (osittain)	Mikaela Nylander /r
vpj.	Tuomo Hänninen /kesk	Lauri Oinonen /kesk
jäs.	Claes Andersson /vas	Tuula Peltonen /sd
	Merikukka Forsius /vihr	Tuomo Puumala /kesk
	Timo Heinonen /kok	Leena Rauhala /kd
	Anneli Kiljunen /sd	Tommy Tabermann /sd
	Sanna Lauslahti /kok	Jutta Urpilainen /sd
	Jukka Mäkelä /kok	Henna Virkkunen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.